

Dr. Ersel Kayaoğlu

İstanbul Üniversitesi

Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**“Deutsch - die Sprache, die uns vereинigt” : Güneydoğu Avrupa
Germanistleri I. Uluslararası Kongresi, 22-24 Haziran 2000, Bulgaristan**

Bulgaristan’ın Sv. Sv. Kiril Metodij Üniversitesi ve Bulgaristan Almanca Öğretmenleri Birliği tarafından ortaklaşa düzenlenen “Güneydoğu Avrupa Germanistleri I. Uluslararası Kongresi” 22-24 Haziran 2000 tarihleri arasında Bulgaristan’ın Veliko Tarnovo kentinde yapıldı.¹ Güneydoğu Avrupa Germanistleri arasında düzenlenen bu boyuttaki ilk bilimsel etkinlik olma özelliğini taşıyan kongrenin başlığı *Dil – İletişim – Anlaşma: Bizi Birleştiren Dil Almanca* idi. Kongre, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Slovenya, Romanya, Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan üniversitelerinin yanı sıra Almanya ve Avusturya üniversitelerinden de gelen 114 bilimcinin katılımı ile gerçekleşti.

Kongre için yer seçimi uygundu. Bulgaristan, neredeyse tüm katılımcı ülkelerle sınır komşusu olması nedeniyle, bir buluşma noktası olarak merkezi konumdaydı. Ortaçağda siyasal ve kültürel bir metropol olan ve bu geçmişinin izlerini mimarisinde günümüzde de hâlâ taşıyan Veliko Tarnovo kenti, bu özelliği ile kongreye ayrı bir anlam katıyordu.

Güneydoğu Avrupa Germanistleri – bu bölge ülkelerine özgü bir Germanistik’ten ne ölçüde söz edilebileceğinin elbette henüz sorgulanması gerekir – arasında bir işbirliği ve iletişim ortamı oluşturma yönünde önemli bir adım sayılabilecek bu kongrede bildiriler beş ana başlık altında toplandı:

- I) Güneydoğu Avrupa’da Germanistik’in gelişimi ve durumu,
- II) Kuramsal ve uygulamalı dilbilim,
- III) Edebiyat ve kültürlerarasılık yetisi,
- IV) İletişimin ve anlaşmanın aracı olarak dil,
- V) Üniversitelerde yabancı dil olarak Almanca.

¹ Kongrenin gerçekleşmesi için ayrıca Hanns Seidel Vakfı (Hanns-Seidel-Stiftung), Alman Akademik Değişim Kurulu (DAAD), Avusturya Dođu ve Güneydoğu Avrupa Enstitüsü (Österreichisches Ost- und Südosteuropa Institut, Avrupa Komisyonu (Europarat), Almanya ve Avusturya’nın Bulgaristan Büyükelçilikleri katkı sağlamıştır.

Bildiriler, bu başlıklar altında farklı salonlarda Almanca olarak sunuldu. Konu sınırlandırması yapılırken geniş bir alanın belirlenmesi, çok farklı konularda bildirilerin sunulmasına olanak sağladı.

Kongrenin I. Bölümü'nün konusunu Güneydoğu Avrupa ülkelerinde Germanistik bölümlerinin gelişimi ve bugün içinde buldukları durum oluşturdu. Bu bölümde 23.06.2000 tarihinde İstanbul Üniversitesi'nden Ersel Kayaoğlu "Germanistik an der Universität Istanbul - Entwicklung und Perspektiven für die Zukunft" (İstanbul Üniversitesi'nde Germanistik - Gelişimi ve Gelecek Perspektifleri) başlığını taşıyan bildirisinde İstanbul Üniversitesi'nde Germanistik'in 1943 yılındaki kuruluşundan bugüne kadarki gelişimini ele aldı ve son yıllarda çokça sözü edilen yeniden yapılandırma çabaları ve bu çabalara ilişkin tartışmalar çerçevesinde İstanbul Üniversitesi'nin Germanistik programında hangi değişimlerin yaşandığını ve geleceğe yönelik planları inceledi. Bükreş Üniversitesi'nden Speranta Stanescu'nun sunduğu "Ausbildung gegen Bildung? Neue Ziele im Hochschulstudium" (Öğretmek yerine Eğitmek mi? - Yüksek Öğretimde Yeni Hedefler) başlıklı bildirisinde Romanya'daki Germanistik bölümlerinin yapısını ve öğrenci profillerini ortaya koydu. Geçmişteki totaliter yönetimin ve buna bağlı ideolojik eğitimin izlerini hâlâ tamamen silememiş öğrencilerinin durumundan yola çıkarak, öğrencilerine bilgi yüklemek yerine, onları sorgulayıcı ve girişken bireyler olarak yetiştirmek gerektiğini vurguladı ve özelinde Germanistik bölümlerinde bunun nasıl uygulanabileceğine ilişkin önerilerde bulundu. İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nden Prof. Dr. Nilüfer Tapan "Fremdsprachliche Frühförderung im türkischen Schulwesen" (Türk Eğitim Sisteminde Erken Dönem Yabancı Dil Öğretimi) başlığını taşıyan bildirisinde Türk eğitim sisteminde yabancı dil öğretiminin hangi aşamada başlatıldığı ve nasıl sürdürüldüğü üzerinde durdu. Türkiye'de yabancı dile verilen büyük öneme rağmen, bu alanda ciddi sorunlar yaşanmasının ve elde edilen başarının yetersiz olmasının, daha erken okul döneminde yabancı dil öğretimine başlanmasına yönelttiğini savunan Tapan, daha verimli bir yabancı dil öğretiminin gerçekleştirilmesi yönündeki çabaları ele aldı ve bu konuda önerilerde bulundu. Romanya'nın Iaşi Üniversitesi'nden Octavian Nicolae "Schlüsselqualifikation - der Schlüssel zum Job" (Anahtar Beceri - İş İçin Bir Anahtar) başlıklı bildirisinde Iaşi Üniversitesi'nin Germanistik bölümünde öğrencilere ilerideki iş yaşamlarında yararlı olabilecek ana bilgileri ve yetileri (örneklerle tanıttığı turizm ve ticaret Almancası gibi) mesleğe yönelik derslerde ilettiklerini ve böylece mezunlarına iş için anahtar olacak beceriler sağlamaya çalıştıklarını belirtti.

24.06.2000 tarihinde ise Hacettepe Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hüseyin Salıhoğlu ve Bengül Çetintaş'ın “Perspektiven in der Deutschlehrausbildung in der Türkei” (Türkiye'deki Almanca Öğretmeni Eğitiminde Perspektifler) başlıklı bildiride Türkiye'de Almanca öğretmeni yetiştiren fakülte ve bölümlerdeki yeniden yapılandırma çalışmalarını irdeledi ve bu yeni uygulamaların ne gibi sonuçlarının olacağı üzerinde durdu. Sv. Sv. Kiril Metodij Üniversitesi'nden Peter Blaginov'un “Über die gegenwärtige Situation der Germanistik: Die Berufschancen der Germanistikabsolventen, die Zukunft der Germanistik” (Germanistik'in Bugünkü Durumu: Germanistik Mezunlarının İş Bulma Olasılıkları, Germanistiğin Geleceği) başlıklı bildirisi Bulgaristan'daki ve özellikle de Veliko Tarnovo'daki Germanistik programı ve öğrenci profili hakkında bilgilendirici oldu. Blaginov, Bulgaristan'da Germanistik mezunlarının iş bulma olasılıklarının, Almanca öğretmenliği dışında, neredeyse hiç olmadığını, öğrencilerin bu nedenle bu bölüme ilgi göstermediklerini saptadı ve bölümü seçen öğrencilerin büyük çoğunluğunun Germanistik öğrenimine başlarken, ileride Almanya'ya göç etmeyi göz önünde tuttıklarını belirtti. İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nden Prof. Dr. Tülin Polat “Stellung des Deutschen in der Türkei aus der Sicht der europäischen Sprachpolitik” (Avrupa Dil Politikası Bağlamında Almancanın Türkiye'deki Konumu) başlıklı bildirisinde Avrupa Birliği ile bütünleşmek isteyen bir Türkiye'nin bu yönde belirlediği dil politikası üzerinde durdu ve Türkiye'deki ve dünyadaki toplumsal-siyasal gelişmelerin sonucunda Almancanın İngilizcenin çok gerisinde kalan bir yabancı dil olduğunu belirtti. Polat, bu konuda hangi önlemlerin alınabileceğine değindi ve bu bağlamda özellikle Almanca öğretmeni yetiştirirken hangi noktalara ağırlık verilmesi gerektiğine işaret etti. Yine Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nden Meral Çapoğlu-Çakır ve Sevinç Hatipoğlu'nun sunduğu “Interkulturalität in der Deutschlehrausbildung und im Deutschunterricht in der Türkei: Potentiale und Probleme” (Türkiye'de Almanca Öğretmeni Eğitimi ve Almanca Öğretimi: Potansiyeller ve Sorunlar) başlıklı bildirilerinin ana konusunu kültürlerarası yaklaşımın Türkiye'deki okullarda uygulanıp uygulanmadığı oluşturdu. Kültürlerarası yaklaşımın uygulamada büyük önem taşıdığını belirten Çapoğlu-Çakır ve Hatipoğlu, düz liselerde yabancı dil eğitiminin zaten çok aksak biçimde yürüdüğü, stajlar dolayısı ile çok yakın ilişkileri bulunmalarından dolayı durumları hakkında ayrıntılı bilgiye sahip oldukları Anadolu Liseleri'nde ise yabancı dil ve yabancı dilde derslerde kültürlerarası yaklaşımın kısmen uygulanabiliyor olmasına rağmen, hâlâ çok eksik noktaların bulunduğunu ortaya koydu. Bu sorunların giderilmesi yönünde bir dizi çözüm önerilerinde bulunan Çapoğlu-Çakır ve Hatipoğlu, özellikle Almanca öğretmenliği programlarına bu konuda derslerin konulması ve Almanca öğretmenlerinin de hizmet içi eğitim ile geliştirilmeleri gerektiği üzerinde durdu.

Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nden bir diğer katılımcı olan Binnur Erişkon Cangil'in "Deutschlehrausbildung in der Türkei (Neustrukturierung und Perspektiven)" (Türkiye'de Almanca Öğretmenliği Eğitimi, Yeniden Yapılandırma ve Perspektifler) başlıklı bildirisi de Türkiye'de 1997 yılından itibaren sekiz yıllık temel eğitime geçilmesiyle birlikte eğitim fakültelerinde başlatılan yeniden yapılandırma çalışmalarını konu aldı. Eğitim fakültelerinde yeni düzenlemelerden sonra sunulan programları ve dersleri tanıtan Erişkon Cangil, konuya ilişkin eleştiriler ve değerlendirmelerde de bulundu. Bu bölümde, bildiriler ve söz alan katılımcıların ifadeleriyle katılımcı ülkelerdeki Germanistik ve Almanca öğretmenliği bölümleri hakkında aydınlatıcı bilgiler edinildi, ancak Bükreş Üniversitesi'nden Beate Schindler-Kovats ve Iaşi Üniversitesi'nden Cornelia Cujba'nın bildirimlerini son anda iptal etmeleri üzerine Türkiye'den gelen katılımcıların bildirimleri burada çoğunluğu oluşturdu.²

Konferansın beş ayrı bölümünde sunulan bildirimlerin yanı sıra, tüm katılımcıların dinleyebildiği dört bildiri daha sunuldu. Bunlar arasında Jena Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hans Barkowski'nin *kültür* kavramına *kültürlerarası karşılaşma* bağlamında bir tanım getirdiği ve "Esskultur, Subkultur, Kulturbeutel – Annäherung an einen Kulturbegriff aus der Perspektive interkultureller Begegnung" (Yemek Kültürü, Alt Kültür, Kültür Torbası – Kültürlerarası Karşılaşma Açısından Bir Kültür Kavramına Yaklaşım) başlıklı bildirisi, kültürlerin karşılaşmasında birbirini anlamının ön koşullarının neler olduğunu ve kültürlerarası yaklaşımın Almanca öğretimine ne ölçüde yansıdığını ortaya koydu. Barkowski, Germanistik bağlamında kültürlerarası iletişimin ne anlama geldiğine de örneklerle değindi. Austurya'nın Innsbruck Üniversitesi'nden Dr. Roland Benedikter'in "Die Rolle der Geisteswissenschaften beim Aufbau ziviler Gesellschaften in Südosteuropa und die veränderten Anforderungen an geisteswissenschaftliche Studiengänge heute" (Güneydoğu Avrupa'da Sivil Toplumların Oluşturulmasında Tin Bilimlerinin Rolü ve Günümüzde Tin Bilimi Programlarının Karşı Karşıya Buldukları Farklı Koşullar) başlıklı bildirisi, Balkanlar'daki sorunlu siyasal ve toplumsal durumdan yola çıkan bir bildiriydi. Bu bağlamda tin bilimlerinin kuramlarına ve geçmişine değinerek, bugün bu bilim dallarının kendilerini algılayışlarını ortaya koyan Benedikter, söz konusu bilim dallarının değişen siyasal ve toplumsal koşullarla birlikte kabuk değiştirmesi gerektiğini savundu. Modern tin bilimlerinin kendilerine yeni toplumsal roller biçmeleri ve kendilerini bu anlamda yeniden konumlandırımları

² Farklı bölümlerdeki bildirimlerin iki gün boyunca aynı saatlerde beş ayrı salonda sunulmuş olması nedeniyle ancak tek bir bölümdeki bildirimleri dinlemek ve değerlendirmek mümkün oldu.

gerektiğini ileri süren Benedikter, bu bilim dalları arasındaki geçişlerin de geniş açılımlara olanak sağlayacağını belirtti ve bu bağlamda tin bilimlerinin geleceğini ve gelişme olanaklarını analiz etmeye çalıştı.

23.06.2000 tarihinde yapılan ve tüm katılımcıların katıldığı açık oturumda ise, her ülkelerden temsilciler kürsüde bölümleri hakkında bilgi verdi ve yaşadıkları sorunları dile getirdi. Bölgedeki tüm ülkelerde Germanistik öğrenimine ilginin hissedilir biçimde azaldığı, öğrenim gören öğrencilerin ise düşük bir motivasyona sahip oldukları en çok dile getirilen sıkıntılar arasındaydı. Roland Benedikter’in de bildirisinde dile getirdiği gibi, tin bilimlerine ilginin tüm dünyada genel olarak azalmış olmasının yanı sıra, Germanistik’e özel sorunların da bu durumu daha ciddi boyutlara taşıdığı, pek çok konuşmacı tarafından ifade edildi. Özellikle de mezunların iş bulma olanaklarının giderek daralmasının ve bunun sonucunda Germanistik’e ilginin azalması ortak bir sorun olarak ortaya konuldu. Bu sorunu aşmak için benzer çabaların harcandığı, ama farklı uygulamaların da bulunduğu görüldü (mesleki beceriye yönelik derslerin programlara konulması, farklı bilim dalları ile iş birliği, vs.) Burada dile getirilen sorunların benzerliği, farklı ülkelerden gelen katılımcıların iş birliğinin çözümler yaratmak açısından yararlı olabileceğini gösterdi. Bu bağlamda iş birliği olanakları görüşüldü, sürmekte olan projeler ve programlar hakkında bilgi verildi ve katılımcılar arasında iletişim sağlanması için girişimde bulunuldu. Bu amaçla, öncelikle bir elektronik posta dağıtıcısının oluşturulmasına ve bir İnternet sayfasının oluşturulmasına karar verildi. Katılımcıların birbirine elektronik ortamda bilgi aktarma görevini İstanbul Üniversitesi’nden Ersel Kayaoğlu üstlendi. Ayrıca Güneydoğu Avrupa Germanistleri’nin bir dernek çatısı altında birleşerek, daha yakın işbirliğine girmeleri konusunda fikir birliğine varıldı ve bu istek, ortak görüş olarak sonuç bildirgesine yazıldı. Hacettepe Üniversitesi’nden Prof. Dr. Hüseyin Salihoğlu da 2002 yılında yapılması amaçlanan 2. kongrenin ev sahipliğini üstlenmeyi teklif etti. Bildirilerin tam metinlerinin ve katılımcıların konferans hakkındaki görüşlerinin kitap olarak basılma işlemleri sürüyor.

Kongrenin kültür etkinlikleri programında Sv. Sv. Kiril Metodij Üniversitesi Konservatuvarı sanatçıları tarafından verilen bir konser, kentin ve ünlü kalesinin gezilmesi, aynı kalede gece yapılan ve Bulgaristan tarihini yansıtan ışıklı gösteri, tarihi yapıları ile ünlü Arbanassi köyünde akşam bir yemeği vardı.